

Ցաւալի կը լինի, եթէ Բաղուն հայկա-
կան բոմի յիսնամեակի օրը անտարբե-
հմայ զէջի կուտուրական մի գործ, որի
գորդացման նա կարող էր զգալի կերպով
նպաստել իր հունարուն մասնակցութեամբ
է գործնական աշակցութեամբ:

Ա. Քալանթար

Վրացականները գրողով: Եկապոսի անունը
ից առաջ կարում են հետաքրքիր թերթերը
Տեղական «Ташкентский Курьер» լրագրի
յունվարի 12-ից հետագում են միջին-
ասիական երկաթուղու Արտիկ կայարանից,
որ տեղի է ունեցել № 21 գնացքի խորտա-
կումը: Սպանված է գնացքը ղեկավարող
գլխավոր կոնդուկտորը: Չարքված են 8 ապ-
րանքային վագոններ և սառուիկ փափած է
շոգեկաթսան:

Նրանցից մեկը տարրիկակ են այստեղ-
կերեն տաք է լինում 13°, երբեմն ձնհա-
լեր են անձրև, որից յետոյ առաջանում է
անկարգավիճակ և անանցանելի ցեխ: պա-
տանում է, որ նոյնիսկ կարող ու ձիա-
քաղով անցնողները ապա չեն լինում ի-
րանց շրթերն ու երեսները ամբողջապես
ցեխառնուց: այդ բոլորը գիտե՞ Տաշկենտի
քաղաքային ուղևորված, և չը նայած որ քա-
ղաքը ահագին եկամուտներ ունի ու շարու-
նակ լրագիրներում պահարարվում են ու պ-
րավային անվտանգության համար, բայց,
ուշագուշակ էլ կարական միջոցներ ձեռք
չէ առնում ժողովրդին ազատելու այդ սար-
ձափելի ցեխից...

Թղթակից

Ի գլխի, 10 յունվարի

Մոտ երկու տարի առաջ, երբ պ. Անտոնի
Անտոնիանը վերադարձաւ իր հայրենիքը,
մի խումբ երիտասարդներ նրան պատկեր
ընթերցում էին: Իրենց միջև ընկած պ. Ա-
նտոնիանը անուշով մի դարձարան հիմ-
նելու նոր հերիքվում ստորագրություն
բացվեց, տունցին կանխիկ և ապառիկ ժը-
նադրներ եղան: Կարծես կանխիկ գումարը
հասաւ ձուռ 60 ռուբլու, որը յանձնվեց,
այն ժամանակ վստահութիւն վայելող, ե-
րեստարդ վաճառական Տիգրան Լազար-
եանին: Պատուիրվեց նրան յիշատակ գումարը
պահել «Սուրբմարտի մանր վարկի ընկ»-
գրամարկում, ժողովրդ ապահովելու և
գումարը շատացնել նպատակը իրագործե-
լու համար:

Պ. Անտոնիանի հետնապաշտ յետոյ
«Վստահելի» պ. Տ. Լազարեանը աւելորդ է
համարել միջև այդ տարիքով ամենա-
թիվն ծառու հասնել, թէ ապահովներն և
թէ կանխիկ մասին երկու տարի պ. Տ.
Լազարեանը մանր վարկի ընկ. վարչութեան
անդամ ու նախագահ էր և հեղատոյժանք
յիշատակ գումարը կարող էր նուրիշանքների
պատուիր համաձայն առաջը դնել ընկերու-
թեան դրամարկում և նպատակի համար
շահնեցել: Զր գիտեմ ինչն է նա այդ չարքի
և երկի պահելով իր օգուտն է շահագոր-
ծում:

Հաստատեց իմ, որ պ. Անտոնիանը
խիստ կը վշտանայ, եթէ գիտենայ, որ իր
անունով կրթական նպատակով ժողոված
գումարով շահագործվում է աշխատանք
գասակարը այս կամ այն վաճառականի
միջոցով:

Սրա համար են հասարակութեան վստա-
հութիւնը վայելում, որպէսզինքն մասին
յիշված է «Վստահել» № 2-ում «Սուրբմարտի
մանր վարկի ընկ» թղթակցութեան մէջ:
Թղթակցի էլ իր նման լաւ պատու է գտել
«հասարակութեան վստահելի» կոչումով:

Յովհ. Մոսկալեան

ԴԱՏԱՍՏԱՆԱԿԱՆ ԴԱՆՆՈՒՄ

Բուժախօսից հետագում են «Է. Ա.»-ին,
որ յունվարի 22-ին թիֆլիսի դատաստա-
նական պալատի առանը սկսել է Բուժա-
խօսի ղեկավարներին գործադուլի գործի
քննութիւնը: Միջոցառումներ թիւր 34 է,
վկաներին՝ 62:

«Գորու հանրապետութիւն» մեծագործ
գործի քննութիւնը շարունակում է թիֆ-
լիսի հանրապետական դատարանում: Գործը շատ
հետաքրքրական ընթացի է ստացել: Դա-
նիւն ամենայն օր լի է ունեցողի հասարա-
կութեամբ: Առայժմ լսվում են մեղադրեա-
լների բացատրութիւնները:

Թիֆլիսի երկաթուղային գործի քննու-
թիւնը աւարտվել է: Դատարանը կայացրեց
հետևելով լիւրը. մեղադրանքներից Գորիս-
կովը, Գորոսովսկին, Չկոնսան, Կոնիշվիլը,
Գաբունան, Կովալեւը, Մատչիլիկին, Ա.
Չկոնսան, Գալստեանը և Բադուրյանը, մե-
ղադր ճանաչվելով քրեական պատժաքէի
126-րդ յօդուածով, դատապարտվել մի տար-
վայ բանտարկութեան, բացի Գորիսկովից և
Գորոսովսկից, որոնք բանտարկութիւնը
որոշվում է 1 տարի 3 ամիս. մեղադրանքները
Մախարադիլէին և Կախիլիէին մեղադր
ճանաչել քրեական պատժ. 125-րդ յօդուա-
ծով և իւրաքանչիւրին դատապարտվել 5
ամսով բանտարկութեան: Մնացած 17 մե-
ղապարտներին, փաստաթղթերի բացակա-
ութեան պատճառով, արգար ճանաչել:

ՊՈՐՏԱՐՏՈՒՐԻ ԳՈՐԾԸ

Բարձրագոյն ղեկավարական-քրեական դա-
տարանը որ դատում է գնեցող Ստեփանին
և նրա ընկերներին Պորտ-Արտուրը թշնա-
մուն յանձնած լինելու մեղադրանքով, ե-
րեք օր առաջ վերջացրեց դատաստանելի
քննութիւնը և դիմեց եղբակցման վիճա-
բանութիւններին:

Մագըր արվեց ղեկավարական պրոկուրո-
րին, որը պնդեց մեղադրական ակտի բու-

լոր եղբակցութիւնների վրա: Պրոկուրորը
ամփոփելով իր ճառի մէջ դատաստանական
քննութեան հետևանքները, յայտնեց, որ
Պորտ-Արտուր ընդդէմ հանձնատուր լինելու
խառը յանցանքը գնեցող Ստեփանին նշան
աշակեցը՝ գնեցող Գորիսկովը, մեղադրվեց՝ գնե-
ցող Բէյսը. բոլոր երեքն էլ արժանի են
մահվան պատժի, բերդը յանձնած լինելու
համար, գնեցողական օրէնքների 22-դ դրէր
251-դ յօդ. հիման վրա: Սակայն պրոկուրորը
Ստեփանին և Գորիսկովին մեղադրանքի
հանգամանք է գտնում: Գաղով գնե-
ցող Ստեփանին, պրոկուրորը խոստովան-
վեց, որ նրա իշխանութեան անգործութիւ-
նը առանձին կարող էր հետևանքներ ունե-
ցաւ: Դրանից յետոյ իրանց պաշտպանողա-
կան ճառերը արտասանեցին Ստեփանի եր-
կու պաշտպանները: Առաջինը ապացուցա-
նում էր, որ Ստեփանի դրութիւնը գոյուար
էր, նա առիպված էր կռուել ոչ իրան ևս-
պոնացիների դէմ, այլ և լոմենդանտի, նա-
ւանագետի հրամանատարի և ծովագետնե-
րի դէմ: Պաշտպանի կարծիքով, Ստեփանի
գործունէութեանը խոչընդոտներ էր գտնում
գնեցող Ալիշովը: Գաղով բերդը յանձնելու
հաջցին, պաշտպանն ստաց, որ յանձնումը
յանցաւոր պէտք է համարվի որոշ պայման-
ների մէջ, որոնց ներկայութիւնը Ստեփանի
գործողութիւնների մէջ նա չէ գտնում:
Երկրորդ պաշտպանը այն կարծիքը յայտ-
նեց, որ բերդից դուրս գալը անհնարին էր:
Ստեփանը անհամաձայն լինելով կամեցաւ
կոտորածի առաջն առնել, եթէ այդ կոտո-
րածը տեղի ունենար, նրան դրա համար
դատի կենթարկէին:

Վճիւր դեռ յայտնի չէ:

ԱՐ. ՍԵՐԳԻՆԻՆԻ ՅԵՆԱՏԱԿԱՆ

Աստրախանի թիմի առաջնորդ հանգու-
ցեալ Արիստակէս արքայախոսու Սեդրա-
կեանի քաղաքացիներին վերջին հրաժեշտը
տալու ժամանակ, նրան յարգողների մի
խումբ խոստացաւ սրբապատիւ հիմնադ Աստ-
րախանի հայոց թիմական զարդանք մը
անունով մի որեւէգործ-ան պահել: Երջան-
կայիշատակ սրբապատիւ ժաշից յետոյ նոյն
յարգողների շրջանից ներքէ առաջագործնե-
րի կազմութեամբ մի յանձնաժողով ընտը-
վեց փող հանգանակելու և վերէ յիշած
խոստումն իրագործելու նպատակով: Հան-
գանակութիւնը տունց հետեւին արգելեցը:
Մ. Հախիւրեանց 500 ռ., Յովհաննէս
Ասրգանց 300 ռ., Ալեքսանդրոս Ասա-
դեանց 200 ռ., Գեորգ Բորոյիսեանց 200
ռ., Եղիսաբէթ Գրիգորեան Բորոյիսեանց
50 ռ., Յարութիւն Սեդրակեանց 200 ռ.,
Կ. Ճանուշեանց 25 ռ., Ստեփաննոս Սեդ-
րակեանց 200 ռ., Յ. Ջաքարեանց 50 ռ.,
Յովսէփ Կիւրեյեանց 50 ռ., Յովսէփ Սեդ-
րակեանց 50 ռ., Յովսէփ Յարգիւնե-
անց 25 ռ., Յակովբ Գրանիւլեանց
մէկ հատ մի 100 ռուբլանց ընտան, Ե-
զեանց Դաւիթ մէկ հատ մի 100 ռուբլա-
նց ընտան, Ա. Յ. Թադրեանց 100 ռ.,
Լազարոս Լիսիցեանց 100 ռ., Յովհաննէս
Կարգիսեանց 50 ռ., Փարիսեանց
100 ռ., Հայրապետ Չիսեանց 25 ռ., Յա-
րութիւն Մի. Բալայեանց 50 ռ., Եղբար
Ալեքանդրեանց 25 ռ., Բրիտանիա Սար-
գսեան Միրիմանեանց 25 ռ., Եղիսաբէթ
Գրիգորեանց Աղամանեանց 100 ռ., Յով-
սէփ Սեդրակեանց 50 ռ., Սօֆիա Յիւս-
գիսեանց մէկ հատ մի 100 ռուբլանց
ընտան, Մ. Մատեանց 25 ռ., Կարապետ
Ջիւղիկեանց 21 ռ. և Սարգիս Գաճիւ-
նեանց 30 ռ.—ընդամենը 2551 ռ.: Ստաց-
ված 14 ռ. 52 Կ. 9/10-ների հետ—2865 ռ.
52 Կ.: Մարք.—Հանգուցեալ Արիստակէս
սրբապատիւ հրաժեշտի ժամանակ ներկա
յարգած է ուղերձ արժաթապատ թղթակա-
նով 100 ռ. արժողութեամբ, ժամանակներին
զանազան ծառայութիւնների համար 8 ռ.,
ծախած երեք հատ 100 ռուբլանց ըն-
տաններից փաստ 87 ռ. 77 Կ., դնած է
2637 ռ. 80 Կ., հաշւած սրա մէջ նաեւ գու-
ղերթաց ծախսերը, Աստրախանի հայոց
թիմական զարդի անունով պետական շա-
րաքին փոխառութիւն 1906 թ. 7 թիւթ
5/10 օրվագին հետեւալ արժողութեամբ և
համարներով.—մէկ տոս 1875 ռուբլանց
№ սերիայի 383, № 06341/06350 վեց հատ
տոս, իւրաքանչիւրը 187 ռ. 50 Կ.: № սե-
րիայի 387, № 03194, 03195, 03196, 03197,
03198 և 03199, բոլորը 3000 ռ.
արժողութեամբ, ամեն մէկը քանակա-
կուտնով: Միւրքեր ընդհանուր գումարն է
2833 ռ. 57 Կ., որը դուրս գալով մուտքից՝
կը մնայ առնեալ դրամ 3 ռ. 95 Կոպ:

Սրա հետ ներկայացնելով յարգելի յանձ-
նաժողովը առնեալ դրամ 32 ռ. և յարգի-
շեալ 7 անուանական տոմսերը, նուրիա-
տութեան իսկական թիւթը և ծախսերի
փաստաթղթերը, յանձնաժողովը պարգը է
համարում շնորհի այստեղ նաեւ նուրիա-
տութեան հետեւել ցանկութեանը իրեն
կտակ:

1) Ներկայացրած դրամը և դրամատոմ-
սերը համարել Աստրախանի հայոց թիմա-
կան զարդի անձնակազմի դրամապուր-
նի տարեկան 9/10-ով գնել նոյնպէս պետա-
կան անուանական տոմսեր և այս ձևով
անկաշնել անձնակազմի դրամապուր-
նի այնքան ժամանակ, մինչև որ նրա 9/10-ով
կարելի լինի հոգալ մի աշակերտի պահ-
պանութեան ծախսը:

Տոմսակների ժամանակավիշորը լրանա-

լուց յետոյ դրամապուրնը դարձնել նոյն-
պէս պետական անուանական թղթեր:

2) Արգելի անձնակազմի դրամապուր-
նի 9/10 տարեցտարե գործադրել նոյն սեմի-
նարիայի մի չքաւոր աշակերտի պահա-
պանութեան վրա, որը համարվելու է Արի-
ստակէս արքայախոսու Սեդրակեանի որդե-
գիր և որի ընտրութիւնը թողնում է
զարդի ժամակալարական և հոգաբարձա-
կան խառն ժողովին:

3) Եթէ ապագայում Աստրախանի հայոց
թիմական զարդի գոյութիւնը մի որեւէ
պատճառով դադարի, երկրորդ կէտում յի-
շած դրամապուրնի 9/10-ի գործադրութիւնը
յանձնվում է Աստրախանի հայոց թիմական
ընդհանուր ժողովի որոշման այն պայմա-
նով, որ ժամանակի պահանջներին համա-
պատասխան որեւէ զարդում ստիւրող մի
հայ չքաւոր աշակերտի պահպանութիւնը
հոգացվի, որը նոյնպէս կը համարվի Ա-
րիստակէս արքայախոսու Սեդրակեանի
որդեգիր:

Յայտնելով նուրիաւորութիւնը կտակը
յանձնաժողովը լրայայտ է, որ Աստրախանի
հայոց թիմական զարդի թէ ներկայ և թէ
ապագայ վարչութիւնները կաշխատին ըստ
անհայնի ճշտութեամբ կատարել նուրիա-
տութեան ցանկութիւնը:

Այս դրութեան պատճենն ուղարկվում է
բոլոր նուրիաւորութեանի մի գիտութիւն:
Յանձնաժողովի անդամներ՝

Մ. Հախիւրեանց, Ա. Ասա-
դեանց, Յ. Փարեմեանց, Յ.
Սարգսեանց
Աստրախան, 7 դեկտ.

ՆԵՐՔԻՆ ԼՈՒՆԵՐ

Ստացանք Գր. Վանցեանի «Հայոց պատ-
մութիւն» ձեռագիրը, զարդանքի համար(պղծ-
միւնէ մեր օրերը), հատոր ա. և բ., գինն է
50 կոպ.: Պատկերները, թղթերը պատ-
մական քննադատական տեսակետից քննա-
կարծելը, մենք առայժմ կանենք, որ գրեթե
կայծակ է ինստիտ, պարունակում է ամ-
փոփ և կարճ տեղեկութիւններ պատմական
անձնաւորութիւնների մասին: Այս գրեթե
ընդունակութիւնը կը գտնէ ձեռագիրը զարդ-
ներում:

Փետրվարի սկզբին կը կայանայ կով-
կասեանի գիւղատնտեսական ընկերութեան
անդամների ընդհանուր ժողովը, որ տեղի
կունենան փոխ-նախագահի, խորհրդի ան-
դամների և քարտուղարի ընտրութիւնները:

Յունվարի 25-ի գիշերը անա-
կիւլ բարձրացած քամին քաղաքում
շատ փամբ պատճառեց: Շատ տեղերում
բուրեղանքը շուտ են եկել տները մի
քանիսի տանիքները, ցանկապատները պղ-
վել են այլն:

Թիֆլիսի և Կիւլ Բուժայինի նախկին
նախագահային Վ. Ստարոշկին, որը իւր-
եւ վկայ կանչված է «Գորու հանրապետու-
թիւն» գործի առթիւ:

Երեկվայ համարում մենք լուր էինք
տուել, որ Պետերբուրգում մի խորհրդա-
ցութիւն է կազմված Կապից ծովի նա-
ւաւորների և նաւատիրների փոխադարձ յա-
րաբերութիւնների կանոններ ժաշկելու հա-
մար: Այժմ «ԿԱՅԵ» թերթը հարգում է, որ
այդ խորհրդակցութեան ժամանակները
համար թիֆլիսից մեկնել է Փոխարքայի
խորհրդի անդամ Ն. Ջուհիովսկին:

Այժմ պարզվել է, որ Արեւելեան Ան-
դրովկասում 10,000 զինատիր տարածու-
թեամբ բռն է գրել մորեիւ: Հէնց որ տաք
օրերը հասնեն, մտադրութիւն կայ նախա-
պատրաստական կրի սկսել մորեիւ գէմ
գիւղատնտես Սահակեանի միջոցով թեւա-
ւորելով Առանձնապէս մորեիւ մեծ քա-
նութեամբ երեւցել է Դանսակի նահան-
գում և Բաքուի նահանգի մի մասում:

Թիֆլիսի քաղաքային վարչութեան
կից գործող ստատիստիքական բերան ներ-
կայեաւ գրաւված է թիֆլիս քաղաքի բնա-
կարանների մասին տեղեկութիւններ ժողո-
վելով: Իւրեւն առ այժմ մշակել է ստա-
տիքական տեղեկութիւններ տները, բնա-
կարանները, սենեակները թիւ, բնակարա-
նների գինը, տների արժեքը մասին և այլն:

Ժողովում տեղեկութիւններ վերաբերում
են միայն 2-րդ քաղաքամասին Միլին ընդ
10 սենեակից բաղկացած բնակարանը որոշ-
վում է 86 ռ. 88 Կ. տարեկան, 9 սենեակ-
—81 ռ. 21 Կ. 3 սենեակ—39 ռ. 2 սեն.—
32 ռ., մի սենեակ՝ միլին հաշուով գնահա-
տում է 39 ռ. 43 Կ. տարեկան:

Այլ վկայի Փոխարքայի դեւա-
նատան փոխ-վերատեսուչ Ստարոշկին
մեկնեց Ջաքարայի իր միայն կատա-
րելու:

Ճանապարհների հարողակցութեան
կովկասեան շրջանի վարչութեան գլխաւոր
տեսուչ ինժ. Մելիքովսկին ժամանակաւոր
նախկին նախագահ է ճանապարհների հա-
ղորդակցութեան կովկասեան շրջանի կա-
ռավարչի օգնական:

Թիֆլիս քաղաքի 1908 թ. ելեւտուր
արդէն ապագրված է և կը ներկայացվի
քաղաքային դումային փետրվարի 4-ին:

Մի խումբ քաղաքախոհներ, որոնք
սիրահար են ուրիշ հաշուով աղբերու, կա-
տարեալ պատուհան եւ դառն ճաւաքարի
քաղաքամասի համար: Գրեթէ գիշեր չէ անց-
նում, որ գողութիւններ չը կատարվեն
դրանց ձեռքով, տանելով մէկի կովը, միւսի
ձին, երբորդի հաւեր և այլն: Մի քանի օր

առաջ տարել են Արամ Ռարազեանի երեք
ձին. ամսիս 25-ի գիշերին երկաթուղու
տարրին ծառայողի երկու կիսան կովը, որով
նրա ընտանիքը մի կըլա կտաւարվում էր:
մի երբորդից էլ տարել են խոհանոցի մեծ
կաթնասն. չորրորդից անպարկեշտ, իսկ աւելի
մանր գողութիւնների հաշիւ չը կայ: Շա-
տերն են ճանաչում այդ խմբի անդամներին,
սակայն ինչ-ինչ հանգամանքներից դրված
առայժմ լուռ են:

Յունվարի 24-ին, առաւօտեան ժամը
11-ին, Մոսկուսկի և Բազարնի փողոցնե-
րի անկիւնում, ստրճանակով սպանեցին
պանդուրական բաժնի գործակալ Եւտա-
ֆի Իլին: Գործակալի մի կողմ ուղարկ-
ված է Միլայիսեան հիւանդանոցը:

Պ. Բեքեթեան նշանակված է Փրան-
սիական հիւպատոս թիֆլիսում:

Թիֆլիսի ժամ. գնեցող-հանապապե-
տը առաջարկել է Եւթորակայային Արտիս-
տական ընկերութեան թատրոնում ներ-
կայացումները սկսել անպայման ժամը 8-ին
և վերջացնել գիշերվայ ժամը 11-ին:

Մի շարքի առաջ ձեռքաւորված Եր-
ուանը Շահինեանին արձակել են բանտից:

Յունվարի 24-ին, երեկոյեան ժամը
7-ին, Թիֆլիսի երկրորդ կարգի վաճառա-
կան Միլաս Բախիովը (հրէյ), որ ապրում է
և Ուզորնի փողոցում, սեփական տան մէջ,
№ 14, յայտնեց ռուսիկանութեան, որ 10
րոպէ առաջ մի քանի անյայտ անձինք ա-
նակեալ յարձակվեցին իր 7-ամեայ որդի
Իոնէտայի վրա, որ վերադառնում էր ժո-
տակայ կրպակից, նստեցին կտուր և տա-
րան: Բախիովը աւելացրեց, որ նա այդ
յարձակութեան մասին արդէն յայտնել է
5-րդ քաղաքամասի դռնապաններից մէկին:
Փնտրելիս է կատարվում և ձեռք են առն-
ված շատ եռանդուն միջոցներ՝ երկաթի
դռները և ձեռքաւորելու յարիւսակող-
ներին:

Թիֆլիս եկաւ և ստանձնեց իր պաշ-
տօնը վրաց սիրողական դրամախաղի նոր
դատախաղ Լէվիցին:

Փետրվարի 1-ից պատ-հնապարական
վարչութիւններում, Պետերբուրգ, Մոսկուս,
Վարաշա, Օդեսա, Բելա, Բոստով (Գորի-
կով), Տաշկենտ, Թիֆլիս և Աստրախան քա-
ղաքներում, չը ստացված պատալին կա-
պոցները (պատալին) պահելու համար, իւրա-
քանչիւր կապոցից առնելու են 5 կոպէկ
յաւուղի վճար, սկսած երկրորդ ծառայագի-
րը յանձնված 7 օր անցնելուց յետոյ:

Լազորեկից Բազարն քան. Սուրբա-
սանցը ինչպիսի է մեզ տալի հետեւալը.
«Յիւս գիւղացի Վաճառական. պ. Գրեթը
Գրեթեանցը, տեսնելով մեր եկեղեցու
անշուք և չքաւոր դրութիւնը, ընծա-
յեց սեղիս և ս. Աստուածածին եկեղեցուն
արժաթեայ ռուբլիքով աղանի 120 ռուբ.
արժողութեամբ: Ցանկալի է, որ պ. Գրեթ-
եանցը օրինակին հետեւն աւանիս հա-
րուստ վաճառականների լրացնելով մեր ան-
շուք և անդարդ եկեղեցու

վճարում են բանուորներն ըստ հրահանգի, ինչպէս
և ինչպէս հաշուարկով, կամ յետի մտքերով
պաշտպանել զործարարները Մինչ անհնար
ներ, որ ներկայումս գործադուհներում առե-
ւելում, փաստում են առանց այն էլ անտե-
սապէս քաղաքական բանուորները, իսկ ընդ-
հակառակը, օգտուում են բուրժուական նիւ-
նապէս և բարոյապէս ճշմարիտ բանուորնե-
րին, որոնք այնուհետեւ տարբերակ չեն կա-
րողանում զուրկ բարձրացնել իրանց կրած
փաստերը լրացնելու:

Հետևաբար ի՞նչ է բանուորի բարեկամ-ըն-
կերը. նա, որը տեսնում է բանուորի առաջ
անդուհ կայ և նրան չէ գոռուցնում, թէ
նա, որը կանգնում է բանուորի առաջ և թող
չէ տալիս անդուհը գործելու:

Ոչ, այ. յօդուածագիր, եթէ դու բարեկամ
ես բանուորներին, կազմել բանուորական
կասսա, առանց ազգի և կրօնի խտրու-
թեան, այնպիսի կասսա, որ կարողանայ
գործադուհների ժամանակ գտնէ չոր հաց
մատակարարել բանուորներին. իսկ առանց
զբան, ձեր ծառայութիւնը արժէ ծառա-
յութիւն կը համարենք մենք բանուոր-ըն-
կերներին:

Մի քանի խօսք եւ. յօդուածագիր պա-
րունք առում է. «Մ. Գաբաշաճը սիրտ մա-
շող հեծկաւարով ողորմ է, թէ հայ բանուոր-
ները իրանց գործադուհներով հայ գործա-
րանականներին ամենաճարպակ ազատու-
թեան են հասցրել և նրանք իրանց գոր-
ծարանները ծախում են թուրք հարուստ-
ներին»:

Այդ խօսքերից երևում է, երևում է և
ամբողջ յօդուածից, որ յօդուածագիր պա-
րունք ազգի խտրութիւն էլ դնում ինչպէս
հայ, թուրք, ռուս, հինգ և այլ բանուոր-
ների մէջ, նոյնպէս և հանրապետութիւն Շառ
լաւ, շատ ուրախ ենք. եթէ այդպէս լինի,
նաեղոված եմ, որ գաւառ հօտի պէս կապ-
րենք բոլոր ազգութիւններս Սակախ
ինչպէ մի անգամ մի թուրքի, առաւել, եւրո-
պացու նախնիների ոչ-հայ բնակիչներին
(օտար ֆիրմաներ հայ չեն բնակչուում)
մէջ չեն մտնում այդ յօդուածագիրը և
այնտեղ էլ գործադուհներ անել տալիս Ա-
յա մի փորձեր, պարսկ յօդուածա-
գիր, մանկ բազմաթիւ օտարազգի
նախնիները և տես զլիւիզ ինչ
օյնի կը դնեն...

Այն, ինչ դուք էք ձգտում անել, ես իմ
ընկերներովս ձգտել եմ 1891 թականնե-
րից, այսինքն այն ժամանակից, երբ պի-
տուեցինք զիս ժող կաթն էին ծծում,
և եթէ այսօր օտար ազգերի բանուորների
5%-ը կարողանում է հայ բանուորների
հետ տեղ-տեղ համեմատել լինել, այդ ձեռ
շնորհիւ չէ, լու. իմացե՛ք:

Ո՞ր յեղափոխականը, սկսած հնչականնե-
րից, դաշնակցականներից, սօցիալ-դեմոկր-
տականներից, բանուորական դատը պաշտ-
պանող Ռուս. ս.դ. բանու. կուս., թուրք
կամ ռուս նախնիներստիկ արտաք-
սած բանուորի համար երեք ամսվայ, կամ
միջ ամսվայ ուժիկ է ստացել յօդուած
դուրս արված բանուորի...

Ինչպէս այդ բոլորը հայ ֆիրմաներից ըս-
տացել են թէ թուրք, թէ հայ և թէ այլ
ազգի բանուորների օգտին:

Եթէ իմ ասածներս սուտ են, հրապարակ
եկէք և այն ժամանակ ես անուններով հը-
րապարակ կը գամ, թէ ինչից են տեղի ու-
նեցնում և ինչպէս էք մասնակի արանդով
նայում ու չափում ազգի, կրօնի խտրու-
թիւնը:

Առ այժմ այդպէս:

Ս. Գաբաշաճ

ՇՈՒՇԻ-ԳԱՆՁԱՅԻ ՃԱՆԱԳՐՈՒՄ ԴԱՐՁՈՒ- ԹԵԱՆ ՏԵՂԱԳԱՅԻՐԸ

1

Լրագրային յօդուածի ներք սահմանները
հնարաւորութիւն չեն տալիս մանրամասն
զեկուցում հրատարակել Շուշի-Գանձալի ճա-
նապարհի կառուցման ընթացքի մասին,
ուստի վարչութիւնն հասարակութեանը
զործի էութեան հետ ծանօթացնելու համար
բաւականանում է առաջին այն համառօտ
տեղեկագրով, մտադրութիւնն ունենալով
մօտ ապագայում առանձին զբոյլով լոյս
ընծայել իւրեւոր և կատարած աշխատանքի
մանրամասն նկարագրելը. նաեւ բազմաթիւ
նուիրատուներին անուանացուցակով:

Շուշի-Գանձալի ճանապարհի անհրաժեշ-
տութեան գաղափարը ծագել մի շրջանում,
երբ հայ-թուրքական ընդհարումների իրանց
զապալման խնդիրն էին հանել և Նախադրե-
աւ ջանքերով, միանգամայն կտրված
զուրկ աշխարհից, լեռնային կառնիքներով էին
պահպանում յարաբերութիւններ, այն էլ
անկանոն, Գանձալի հետ Սոսնայի հրա-
մայրական պայման և տնտեսական ու
արդիւնաբերական զբաղմունքներ, որոնց են-
թաւայ էր ազգաբնակչութիւնը, շնորհիւ
Շուշի-Նուրա խնդրու. փակում, ստիպելներ
մի երբ գտնել, մի աւելի յարմար ուղի, ո-
րով այդ ծայրերիցները կապվել կարողա-
նային զբաղ հարգողակցութեան գծերի և
արդիւնաբերական կենտրոններին հետ: Բո-
լորի հայեցողքը դարձաւ Զինապահի հարուստ
գաւառին, որի վրայով միայն հնարաւոր
էր ձգել այդ ճանապարհը դէպի Բիտուշն:
Տիրապետող ղեկավարութիւնն այնպէս մեծ

*) Ցայում կը առանց փոփոխութեան, իբրեւ մի
կարգութեան դիտարկում:

էր, որ քաղաքի ներկայացուցիչներն որո-
շում են իրագործել ժողովրդի խնդ, ընտ-
րում են ներկայ վարչութիւնն ու յանձնում
նրան գործի ամբողջ պատասխանատու-
թիւնը:

Մեր առաջին հոգար լինում է ներկայան
միջոցներին հայթայթման համար աղբիւր-
ներ որոնել. բազմաթիւ մեր գիւմարները
թէ տեղական հանարակութեան և թէ
կենտրոնների բարեգործական հիմնարկու-
թիւններին ու այնտեղ ապրող մանաւոր
անհատներին պակասում են անդրութեամբ,
և մինչև նոյնըներ 1-ը 1907 թ. դանձարան
մտնում է խոշոր գումար 65,732 ռ. 54 կ:

Մոսկ

Շուշու հասարակութիւնից—17,630 ռ.
35 կ., Պետերբուրգի հայ եկեղեցիների
խորհրդից—5000 ռ., Բագուի համարակու-
թիւնից—4615 ռ., Թիֆլիսի Նախադատա-
տոյցից—4000 ռ., Եղբայր ծամարեաննե-
րից—3500 ռ., «Արամազդ» ընկերութիւնից
—3000 ռ., Պաւել Դուկասանից—2500 ռ.,
Միլայէլ Արամեանից—2000 ռ., Գրիգոր
Առաքիկեանից—2000 ռ., Դաւիթ Բաբա-
շեանից—2000 ռ., Մանուկար Ասափա-
նից—1998 ռ. 60 կօպէկ, Գանձալի հայ
հասարակութիւնից—1800 ռուբլի, Սօսի-
վայի հայ հասարակութիւնից—1795 ռ.,
Բաղդասար Արդունեանից—1200 ռ., Նը-
բար Տէր-Միքայիլեանից—1200 ռ., Ար-
մաթիւի հայ հասարակութիւնից—1012 ռ.
50 կ., Հովհաննէ Արամեանից—1000 ռ.,
Մարկոս Դոյուխանեանից—1000 ռ., Բա-
նակ Թադէոսեանից—1000 ռ., Միլէոն Ա-
ռաքիկեանից—999 ռ., Կրասնովոդսկի հայ
հասարակութիւնից—666 ռ. 40 կ., Իսախան
Կիւրիէից—600 ռ., Մարգարիտ Ար-
եանից—500 ռ., Աննան Մարգարեանից—
500 ռ., Եղբայր Շուքիբեանից—500
ռ., Ստեփան Պոպովից—500 ռ., այլ և այլ
քաղաքներից—3215 ռ. 69 կ., ընդամենը
65,732 ռ. 54 կ.:

(Գլ շարունակելի)

ՆԱՄԱԿ ԽՐԱՐԱՅԻՆՈՒԹԵԱՆ

Գանձակ, 10 յունվարի
Ի դիմաց 130 հայ, ռուս և վրացի
բանաւորականներ, որոնք միմեմանութիւնը
կազմում են հայերը, նոյնպէս և իմ կողմից
յայտնում եմ «Մշակի» միջոցով խորին
շնորհակալութիւն Գանձակի բնակչուհի տ.
Նելիսարէթ Մարգարեանի, որ, յարգելով
իմ միջնորդութիւնը, չը զրպաւ իր վաղա-
թեամբ ամուսին Ստեփան Մարգարեանից
իշխաւական ընթերցել և ճաշ տալ թէ Մեր
զեան ճրագրային, երկրորդ և թէ հետեւեալ
օրը, յունվարի 6-ին:

Գանձակի է, որ տիկնոջ բարի օրինակին
հետևողներ լինին և առաջինից բարեկե-
դանի և ջատկի տօններին ևս միջկէտրէին
բանաւորականներին:

Գրանդին քան. Թուսանեանց

ԳԻՏՈՒԹ., ԳՐԱԿԱՆ., ԳԵՂԱՐ.

Նոր գիտ. Նիւ-Եորկի միջ—«Westminster
Gazette» լրագրի անկող, լէյտնանտ Դե-
վիլը մօտ լրագրայիններս կատարելագոր-
ծել է մի նոր պրօցես, որը տարբերում է
պողպատը մինչև այն աստիճան, որպիսի
հնարաւոր չէ եղել և ոչ մի տեղ: Այդպիսով
կրօնագիր նշանաւոր դէպքի փոքր ընդո-
վին ոչնչանում է այս նոր գիտելի շնորհիւ:
Պողպատի ընկերութիւնը (տրեյստը) անա-
գին գումարով գնել է լէյտնանտ Դեվիլի
գիտելի բացառիկ իրաւունքը իբրեւ ներկա-
կանութիւն: Հաւանօրէն, օտարերկրեայ
պետութիւնները նորը չհրնելու ժամանակ
հարկադրված կը լինեն իրանց նաւերի հա-
մար դրանքն աշտուհեակ ձեռք բերել Միա-
ցիալ-Նահանգներում, որովհետեւ անագին
ձկնառութիւնից, առանձնականութիւնից և
թեթեւութիւնից բացի այդ նոր գիտելի օգ-
նութեամբ պատրաստված պողպատը էժան
է և:

Ֆրանսիական Գիտութեանց Ակադե-
միայի անգամ Գաստօն Բօնիէ «La Revue»
հանդէսի մէջ ցոյց է տալիս որ եթէ օրը
համարվում է գրութեան անհրաժեշտ պայ-
ման կենդանի էակների համար, կան սա-
կայն կենդանի օրգանիզմներ, որոնք զար-
գանում են թիւումանի բացակայութեամբ և
որոնց համար օդի ամենափոքր մասնիկի
դիպչումը մահացուցիչ է Այժմ ապացուց-
ված է, որ կան բազմաթիւ միկրոօրգանի-
զմներ օրգանիզմներ, որոնք յարմարված են
կենսաբնի առանց օդի:

Նոյն «La Revue» հանդիսի անցեալ
տարվայ մի քանի համարների մէջ տպվե-
ցին թիւրքական գրականութեան մասին մի
քանի գեղեցիկ յօդուածներ:

ԱՐՏԱՔԻՆ ՏԵՍՈՒԹԻՒՆ

ԲԱՆԱԳՐՈՒԹԵԱՆ ԱՐՏԱՍՏՆՄԱՆԻ ՀԱՅ ՄԱՍՈՒԹՅՈՒՆ

Պօղոս Բաշա-Նուկար Եղիպտոսի մէջ
ազգային կրթութեան աստարիւն և եւրո-
պական համալսարաններն յաճախելու ար-
ժանի պատանիներու նպատակով համար
գումարը քս ասանամ էր Այս գումարն
որ 40,000 անդլ. ոսկի է յատկացւում է
արդիւնաբեր գետնների գնելու, որուն ար-

դիւնը պիտի յատկացուի 6 ասնորու Թ-
շախ ապահովելու և Կանիքի ազգ. վար-
ժարանին օգնելու Սահեռուն ընդունելու-
թեան պայմաններն արդէն որոշուած են և,
ինչպէս յայտնի է, երկու ասն ալ Պօղոսն
պիտի դրուին, երբ միանան իրենց շրբ-
շանն աւարտեն և դառնան Այս 40,000 լի-
բալի դրամագլխին մատակարարութիւնը
մշտնջենապէս Նուկարեան գերագատանին
ձեռք պիտի մնայ, որ իր մէջէն խնամա-
կալութիւն մը պիտի կազմէ, և այս մասին
մէկու մը համար տալու պարտաւոր պի-
տի չլլալ, ըստ արամաբուրթեան Պօղոս
Նուկար փաշայի պաշտօնագրին, որուն
մէջ վաւերացեալ օրինակն ալ ազգ. պա-
րարտաւան դրած է:

Պօղոս ազգային եկեղեցիներէ ոմանց
մէջ գովելի ջանք մը կը կրկնէ երեցեցու-
թիւնը բարեկարգելու: Վերջերս մեծ յաջո-
ղութեամբ Նիւմարեանի եռամսյան պատարա-
զը երգուած է Մայր Եկեղեցւոյ մէջ, 60
անդամէ բաղկացեալ խումբի մը կողմէն,
խումբին առաջնորդն էր երաժշտապետ
Գրիգոր Էֆ. Միւտեղեան:

Ազգային հիւանդանոցը, պարտաւոր-
ուած ըլլալով իր ծախքերը կրճատել, պա-
րարտագործելով թիւրք 810-ի իշխանաց մը և պա-
տենանիւրէ ոմանք ճամբու դրած է. այս
կերպով կը հաշուէ թէ 1000 ոսկիէ աւելի
խնայողութիւն պիտի ըլլայ մէկ տարւոյ
մէջ:

ԴԵՊՐԵՐԸ ՊԱՐԱԳԱՍԱՆՈՒՄ

Մարադա, 3 յունվարի

Շուկայում ծանօթներէց մէկին հանդի-
պելի և նոր տարին էի շնորհաւորում, երբ
յանկարծ պարսկի ունեւորից ըջիս տակը
գտայ. «Է՛յ Մարադայի հասարակութիւն,
լսեցէք և իմացէ՛ք: Անշուամի հրամանն է,
որ վաղը դիւրիւն 4 ժամ մնացած բոլորը,
զինված թէ անզէն, հաւաքվէք Մուսալիմ»,
որտեղ անշուամը ձեռք պէտք է իր նոր
կարգադրութիւնները յայտնէ. չը մոռա-
նամ-մա-մըք:

Իսկ թէ ինչ կարգադրութիւն է և ինչ
պէտք է յայտնվէր, այդ մասին դանազան
մարդիկ դանազան կարծիքներ էին յայտ-
նում:

Վերջապէս անշուամը ինձ մէկից հաստատ
իմանար, թէ անշուամը կամեցում է կա-
մաւոր գիւտերների մի խումբ կազմել և
ուղարկել Միւսադա օգնութեան ևս ան-
շուամի ցանկացայ այդ գործի...

Հաւիթ թէ լուրը տարածվեց ժողովրդի
մէջ, թէ կամաւորներ պէտք է հաւաքուին
գնան, ամբողջ օկնեց տրոնշլար, թէ այս
բուր-բուրանին ինչպէս կարող են գնալ
Միւսադա՝ քրիտոյի դէմ կուլի. եթէ ան-
շուամն ուզում է իր խօսքը գետին չընկնի,
թող այդպիսի անաշուամութիւնները չանի
ժողովրդին:

Բայց բարեբաղդաբար երկար չը տեց
մարդին յուզմունքը: Հէնց միւս առաւօտ,
յունվարի 3-ին, նոյն մօտենովից կրկին
գտայ. «Է՛յ Մարադայի ժողովուրդ, լսեցէք
և իմացէ՛ք: Անշուամի հրամանն է, որ այ-
սօր այլեւ չը հաւաքվէք Մուսալիմ, որովհե-
տեւ իմանի հաստատ արդ. յազմութիւն տա-
րաւ Գնացէք ուրախացէք և բէք
արք-Է-Էք»:

Իսկ թէ որքան ճիշտ է իմանալ այդ հաստա-
ւ և միևնույն ժամանակ ծանոթում, երբ կը-
մարկ լինելը դա քիչ կապակցում է թիւում:

Լուր է պտտում, թէ, երբ անշուամը
իմանում է, որ ոչ մի կամաւոր այդպիսի
յիմար չի լինի, որ ինքն իր կամքով գնայ
քրիտի ճանին ընկնի—չը խայտառակվիւ
համար այդ երկրորդ հրամանն է արձակել:
Երևու. օր առաջ անշուամը անշուամը մարդ
ուղարկվեց հայոց թաղը, որը անշուամին
անուշով պահանջեց հայոց հոգաբարձութիւ-
նից, որ հոգաբարձութեան անդամները գնան
անշուամի կանաւ և անշուամին անդամների
ու քաղաքի աղբիւրի մարդկանց հետ միա-
սին մտածեն քաղաքի ինքնապաշտպանու-
թեան հարցի մասին և որոշեն իրանց անե-
ւելը:

Այդ մասին յաջորդով:

Ամանոր

ՔԱՂԱՌԱՄՔՆԵՐ

ՊԵՏԵՐՈՒՄԻ Թագաւոր Կայսրը բարե-
հաճեց հրամայել պալատում 24 օր սուգ
դրուել պօրտուգալական թագաւորի մահ-
ւոյն առիթով:

Լիւսիւթ: Կարինէի նոր կազմը մի-
նիստը-հախազան և ներքին գործերի մի-
նիստը: Ֆէրէյա Դօմալար, ֆինանսների
Մօրէյա (կրօնք), արդարադատութեան
կամար Զէնիլի, հասարակական աշխա-
տանքների կոմս Բիւրիանդա, արտաքին
գործերի Կիւնյաւա Լիւսա, ծովային Կաս-
տիլ, զինւորական Մաւիա Պոմալ:

ԲԵՐԼԻՆ: Եւրոպ. Դէյտէ Ալքեմանէ-Ցայ-
տաւազը պօրտուգալական դէպքերի առի-
թով առում է «Մարաբիլի» եղևնի լուրը
հանուր քաղաքակրթ աշխարհում խորին
ցաւ և զայրոյթ է յարուցում Ցնցող
դէպքի մասի ֆօնի վրա պատկերանում է
այդրացած թագուհին, որ այնպէս փայլուն
կերպով կարող եղաւ իր հոգու արեւութիւն-
ից իր կործանիչ նրա փառաբանութեան և հա-

*) Քաղաքի մէջ մի ընդարձակ հրապարակ է, որտեղ
զեկուում և քննարկել են կապում մահապատերազմ:

մարահուլիսը ազգաբնակչութեան համա-
կրանքները խանդավառ զգացմունքները
գրանցելու Մինչև օրս Պօրտուգալայում
գրութիւնն չէ ունեցել փայլուն մի հանրա-
պետական կուսակցութիւն, որ խոր ար-
մատներ ունենար ազգաբնակչութեան մէջ:
Եթէ մի քանի տեղերում անկարգութիւններ
առաջ եկան, բայց և չէ կարելի ենթադրել,
թէ նրանք կարող կը լինեն յեղաշրջում
մտցնել հանրապետական ոգու մէջ: Մին-
չուէլի թեկնածուի կողմնակիցների թիւն
էլ ինքնին սակաւ է. նաև անկարելի է
պարզել յանցանքի լուծւ շարժառիթները:
Կարծիք կայ, թէ դա անիշխանականների
գործն է, բայց պէտք է նկատի ունենալ
քաղաքական դրուիւններն ևս: Կայսերական
զոյգը ամենասարսաղին մասնակցութիւն
էր: Պօրտուգալական պատմաբաններ թաղուհ
նշանակված է շարաթ օրը: Քաղաքը կա-
մաց-կամաց իր սովորական տեսքն է ըն-
դունում: Թագուհու առողջութիւնը համե-
մատաբար լաւ է. Հասարակական շինու-
թեան և թագաւորական պալատների
ստանվար նման պաշտպանվում են զօրքերով
և քաղաքային կամաւոր խմբերով: («Է.Պ»)

ՊՄԻՐԻ: Լիւսաբօնից ստացված Հաւաստ
տեղեկութիւնների համաձայն, նախկին մի-
նիստը-հախազան Ֆրանկօի գործակալերայից
դժգոհները իրանց դժգոհութիւնը այժմ
բացէ իրաց յայտնում են: Ֆէրէյա Դօմալ-
արի նոր մինիստրութիւնը յնվելու է
բոլոր միապետական կուսակցութիւնների
վրա, առանց խտրութեան:

Պօրտուգալական պատմաբաններ թաղուհ
նշանակված է շարաթ օրը: Քաղաքը կա-
մաց-կամաց իր սովորական տեսքն է ըն-
դունում: Թագուհու առողջութիւնը համե-
մատաբար լաւ է. Հասարակական շինու-
թեան և թագաւորական պալատների
ստանվար նման պաշտպանվում են զօրքերով
և քաղաքային կամաւոր խմբերով: («Է.Պ»)

Նմբադիր՝ ԱՆԻՔԱՆԴԻՐ ՔԱՆԱԹԱՐ
Հարստարակներ՝ Ա. ՔԱՆԱԹԱՐ
Յ. ՏԵՐ-ՄԱԿԱՍՏԵԱՆ
Հ. ԱՌԱՔԵԼԵԱՆ

ՅԱՅՏԱՐԱՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

ԱՌԱՔԻՆ ՄԱՄԱՆԱՌ ՀԻՒՆԴԱՆՈՅ

ԲԺՂԿՊԵՏ Բ. ՆԱԽԱՍԱՐԴԵԱՆԻ

Հիմնված 1880 թ.

(Կուկիա, Վօրոնցով արձանի հանդէպ)

Ա. մե. օր, բացի ԿԻՐԱԿԻ օրերից

ԱՌԱՔԱՆԵՐԸ

Բ. Ա. ՆԱԽԱՍԱՐԴԵԱՆ—11—12 ժ. վերա-

բուժ